

I.—IKASTOLA ETA KATEKESIA

Erlijioa dela eta ez dela Ikastoletan aspalditik darabilgun borroka, oraino erlijio sail honetan Erdi Harotik edo, gutienez, XIX mendetik igaro ez garen seinale delakoan nago.

Irakur ezazue, nire lantxo honen haria hobeki konpreni dezazuen, JAKIN sorta 3garrean Rikardo Arregi zenak *Euskaltzaleen Jainkoa hil behar dugu* izenburuz idatzi zuen artikulua. Guziz bat nator artikulua haren mamiarekin. Uste dut Ikastoletarako zuzen zuzenean aplikatu daitekeela.

Ikastoletan erlijioa eman behar dela su eta gar defenditu dutenen argumenduak oso motelak eta azalekoak izan direla uste dut. Eta baita, gehienetan, kontrakoak ere.

Irakurria dut Jose Lasaren liburua, *Euskal Erria eta Ikastolak*. Hor agertzen dira, sail sailean, kontrakoen arrazoinak eta Lasaren erantzuna, arrazoin horiek banaka banaka desegin asmoz. Eztabaida osoa azaleko maila arin batetan ikusten dut eta bide

horretatik ez dut inolako eta inorako irtenbiderik ikusten. Uste dut beste oinarri batetatik abiatu behar dugula. Eta nire abiaduraren oinarria hau izanen da:

- 1) Ikastola haurra lantzeko da, haurra kulturatzeko.
- 2) Ikastola ez da, berez, kredo erlijioso bat irakasteko tokia. Horretarako Katekesia dago.

Bi bide hauek eraman behar duten autonomia frogatu nahi nuke.

1.—Ikastola, haurra kulturatzeko

(Pondu hau oso laburki emanen dut, zuzenean dagokiguna ez bait da, bigarren pondurako gertabide baizik).

Gaurregun gizonaz dugun ideia guziz aldatu zaigu. Ez da batez ere, beti uste izan dugun bezala, arimaz eta gorputzez osaturiko zerbait. Hori baino gehiago eta egokiago, askatasunez eta erresponsabilidadez hornituriko norbait da gizona. Horrek bezten du beste animalietatik.

Hori dela eta, jaiotzez baino hezibidez gehiago hartzen du gizonak. Jaiotzez dakarrena baino heziketaz lortzen duena gehiago da pertsonagintzan. Lehengo ikusmoldeari, ikusmolde biologikoa deitzen diote: geldia, berezkoa, odolezkoa, jaiotzazkoa. Oraingoari, berriz, ikusmolde kulturala. Lantzez, hezitzez sortzen da pertsona, askatasunez eta erresponsabilidadez osaturiko norbait bezala definitu dugunez gero.

Pertsonagintza honetan, haurraren hiru ahalmen landu behar dira: pentsamena, hautamena eta ekinmena. Pentsatzez, hautatzez eta ekitez doa gizona pertsona mailara igoaz.

Hiru ahalmen horiek lantzerakoan, giza balore batzuk lantzen ari gara eta, batipat, honoko hauk izanen dira: erresponsabilidadea, inizatiba, espresioidea edo hizkuntza, langiletasuna,

anaitasuna, egia, esperantza, justizia, elkarkidetza, besteen nortasunaganako begirunea, eta abar.

Ikastolako harreman guzietan, jolasean, hizketan, ikasketan balore horiek mamitzea, ahalmen horiek lantzea, haur hori kulturatzea eta pertsonatzea, hori dela uste dut Ikastolaren eginkizuna. Hori du bere berea. Horretan aritzeak definitu behar du eskola. Gizarte-serbitzu organizatuak ongi eta zehatz mugatzea derriorezkoa dugu, denon kaltetan zeruak eta lurak zeharo nahasi nahi ez baditugu behintzat. Eta Ikastola serbitzu horietako bat da.

2.—KREDO erlijiosoek Katekesi berezi bat behar dute

Lehenik, kredo erlijiosoa esaterakoan zer esan nahi dudan garbi jarriko dut. Niretzat, kristau dotrina, Budaren dotrina, ateismoaren dotrina, marxismoaren dotrina, kredo erlijiosoak dira. *Sinesten dut Jainkoa badela eta Badakit Jainkorik ez dela*, bi biak dira sineste saileko afirmazioak. Bata, baiezko erlijioa; bestea, ezeko erlijioa.

Marxismoari gagozkiola, zenbaitek esanen du ez dela erlijio bat, metodu zientifiko bat baizik. Badaiteke hori horrela izatea teoriaz eta biharko egunez horretara iristea. Baina gaur egun mamitzen den bezala, erlijio bat da, nahiz Jainkoa ukatuz, nahiz gizona jainkotuz. Jainkoa ukatuz baino gizona jainkotuz gehiago. HUMANIDADEA, GIZON BERDINEN PARADISUA, gauza absolutuak bilakatu dira marxistarentzat eta maiuskulaz idazten ditu. Absolutua eta maiuskula sortzen direnean erlijioa ere sortua dela uste dut. Baina hutz dezagun hau, ez bait dator harira.

Bigarren oharra: katekesia irakutzean, ken ezazue burutik parrokia gehienetan gaur ematen den katekesia. Gaurko era ez da posibilitate bakarra. Katekesia emateko izan daitezkeen modu eta molde berriak ez ditugu ezinezkotzat jo behar.

Ateismoa landu nahi dutenek, horretarako bere katekesia sortu behar dute. Berdin marxismoa landu nahi dutenek. Eta baita kristau fedea landu nahi dutenek ere. Erlijio bakoitzekoek esku-bide osoa dute —eta obligazioa ere bai— beren erlijioa publikoki sakontzeko eta bizitzeko.

Baina, zergatik Ikastola alde batetik giza baloreak landuz eta Ketekesia bestetik kristau erlijioa irakatsiz?

3.—Euskaltzaileen Jainkoa eta Bibliako Jainkoa

Erlijioa espresuki eta dotrina mailan Ikastolan sartu nahi dutenak oraindik ere *euskaldun fededun* eskema horrekin bizi direla uste dut. Fedea euskaldun gizartearen euskarri eta justifikatzaile bezala ikusten dute. Horrela, Jainkoa Euskal Herriko sokari loturik gelditzen da. Ondo domestikatua, guk eraiki nahi dugun euskal etxearen oinarri.

Euskal kulturaren baitan derriorezko elementu bat bilakatzeko da. Horixe da, hain zuzen ere, deitzen jainkoa, eta jentilen jainkoa eta euskaltzaileen jainkoa, derriortua, kulturatua. Hitz batez, Euskal-kultura-jainkoa, sasi jainkoa, eta ez Kristo, ez Bibliako Jainko librea eta libratzailea (Ikus JAKIN sorta, 3, Joseba eta Rikardo Arregiren artikuluak).

Askotan entzun izan dut: “haurrari kultura nahi eta nahi ez eman behar diogun bezala, fedea ere nahi eta nahi ez eman behar diogu”.

Horrela pentsatzen dutenek kultura eta fedea maila berdinean ipintzen dituzte, *beharrezkoaren mailan*. Eta hortxe sortzen da okerbidea. Kultura beharrezkoa du gizonak, lehen ikusi dugun bezala, kulturak pertsonatzen bait du gizona. Baina ez fedea, fedea ez dezakegu derriorearen mailan ipin. Fedea derriorearen mailan ipintzean, honen izatea itotzen dugu. Fedea giza esturturen barnean beharrezko bezala sartzea fedeari bi tiro ematea da. Horrela

bere debaldetasuna, bere graziatasuna, dohaintasuna galduko luke. Eta fedearen muina debaldetasun hori delarik, inoiz ere ezin dugu kulturaren mailan ezarri.

Horregatik, fedearen eta kulturaren arteko nahasketarik eta identifikaziorik gerta ez dadin, oso komenigarri ikusten dut bi gauzok ongi bereztea eta ikasbide oso berezia ematea.

Alde batetik, *Euskal Herriak behar duena*, hemengo gizonari dagokion kultura. Bestetik, *Euskal Herrian talde batzuek nahi dutena*: fedea. Lehena, *beharraren mailan* dago; bigarrena, *hautapenaren mailan*.

Hori horrela delarik, bata eta bestea nahasketarik gabe eman ahal izateko, bi bide, bi estruktura berezi, bi organizazio izatea oso komenigarri ikusten dut. Ez dut esan nahi derriorrez bide ezberdinak behar direnik, baina bai hori oso egoki litzakeela.

Eta Euskal Herriko egungo erlijioa ikusirik, are gehiago. Izan ere, erlijio soziologiko baten menpean bizi gara. Fedearen askatasun eta sakontasunetik baino ohituraren azaletik gertuago dagoen erlijio moldetan.

Langilegoaren baitan eta gazteriaren artean erlijio mota hau ia lur jorik dago. Laborantza sailean oraino oso finkatua. Badu horrek bere arrazoina. Eta arazoina hauxe da funts funtsean: laboraria, lurrarekin harremanetan bizi delarik, azaleko aldaketa batzuk gorabehera, gauzak beti lehenean irauten duela ikusten du eta iraupenaren eta aldagaiztasunaren legea onartzen.

Gure burgesia mailak ere ez ditu gaurko erlijio molde soziologikoak hautsi nahi. Euskaltzaleen jainko domestikatuarekin oso konforme bizi da. Horrek ere badu bere arrazoina eta ez da zail ikustea. Arrazoin hori dirua da, hondo hondoan. Gure burges euskaldun fededunek, Jainkoak nahi bezalako Euskal Herria nahi dute. Baina aurrez, bada ezpada ere, heurek nahi bezalako Jainkoa asmatzen dute.

Eta esan beharrik bai ahal dago burgesen semeak direla,

hiri handietan batez ere, egun Ikastolak betetzen dituztenak? Horregatik, oso zail gertatuko zaigu gure artean erlijio estrukturak aldatzea, erlijio saileko interesen artean beste interes bortitzago batzuk sarturik dabilzelako. Interes horiek zenbatetan sartzan diren oharbidez eta zenbatetan ohargabe, besterik da. Ez naiz horretan sartzan.

Dena dela, berezi behar ditugu ongi eta garbi, kulturaren maila eta fedearen maila. Euskal Herriak *beharrezko du* euskera eta euskal kultura. Euskal Herriak fedea *ez du beharrezko* Euskal Herri izateko. Hau onartzen ez duenak Batikano II-ri usainik ere ez dio hartu.

Eta horrek ez du esan nahi fedea kulturak baino inportantzia ttipiagoa duenik gizonagan, inportantzia ez bait da beti beharrari lotua. Horrek esan nahi du, bakar bakarrik, bi errealidade diferente direla eta bi tratamendu diferente eta berezi behar dituztela.

Ez du esan nahi, ezta ere, fedea bizona konkretutik kanpora atera nahi dugunik. Edo eta Estadia eta Eliza ongi berezte eta bakoitzari autonomia osoa ematea Eliza mundutik ateratzea ahal da? Oso bestera, memento horretantxe hartzen du Elizak sail konkretu denetan sartzeko askatasuna. Berdin berdin fedea ere.

Hamaika aldiz entzuna: "Ikastolan dotrina irakastea gurasoen eskubidea da". Esan duguna esan eta gero, arrazoin horri ez diot oinarri sendorik ikusten. Egia da gurasoen eskubidea dela beren haurrei erlijio bat ala bestea ematea. Baina *Ikastoletan ematea* ere bai? Ikastolek eginkizun berezi bat badute, beren berea dutena, gurasoek izango ahal dute eskubiderik eginkizun hori beren nahira moldatzeko?

Eta fedea kulturaren katetik joan behar ez badu, eta kultura irakasteko tokiak eta fedea irakasteko tokiak bat eta berdinak izanik fedearen mamia desegiteko arriskua badago, gurasoek ba ahal dute eskubiderik fedea itobide horretara eramateko?

II.—FEDEAREN ZENBAIT MEMENTO

Orainarte, erlijio hitza erabiltzerakoan, dotrina bat, kredo bat esan nahi izan dut. Kristau dotrina, kristauaren kredo, gure kasoan. Fedea esaterakoan, berriz, bere osotasunean hartu dut. Alegia, Munduaren askatasun guzizkoa Kristorengan finkaturik dagoela, Kristok, bere eta gure piztueraren bidez, gizonari salbazio osoa eskaintzen diola sinestea.

Baina fedea ez da monolito bat. Fedea, enunziado bezala, bat da, zerbait osoa, baina bere espresio bidea erlatibua da. Dimensio bat baino gehiago ditu gizonaren bizitza konkretuan. Batzutan, edozein zirkunstantziagatik, dimensio bat bestea baino gehiago azalduko da.

Hori dela-eta, fedearen analisi labur bat egitera noa, bere baitan dituen dimensioak ikusita, horietatik Ikastolari eta haurrari zein dagokien ikus dezagun.

Fededun izatea zer den galdetzerakoan, nahi haina erantzun ezberdin entzun daiteke:

- a) Bizitza jator bat eramatea, konpromisoa, justiziaren alde lan egitea, besteentzat bizitzea, eta abar.
- b) Absolutu den zerbait badela sinestea.
- d) Kristoren heriotza eta piztuera onartu eta horietan parte izango dugula sinestea.
- e) Kristau dotrina jakin eta betetzea.
- f) Kristo pertsonagan konfiantza osoa izatea.
- g) Sakramenduak hartzea, otoitz egitea.

Bakoitzak izan duen heziketak, inguruan duen giroak eta jendeak, barnean duen psikologiako konstituzioak eta bizitzan izan ditzakeen *interesak* horietako erantzun batera nahiz bestera bultzatuko du. Baina errealitatea ez da hain xinplea. Hain aurpegi

batekoa ez dela esan nahi dut. Erantzun guzi horiek dute zerikusia fedearen mamiarekin.

Eskema klasikoetatik ahal dudan neurrian irtenik, terminologia eta klasifikazio berri batzuk erabiliko ditut fedearen gorputz osoa nolabait adierazteko.

Fedearen baitan bost memento —maila, alderdi— ikusten ditut nik:

- 1.—Praxis mementoa.
- 2.—Interpretazio mementoa.
- 3.—Sistematizazio mementoa.
- 4.—Trazendentzi mementoa.
- 5.—Ospaketa mementoa.

1.—Praxis mementoa

Zer da fedea? Gaurko gazte fededun —fededun ala fede bilatzaile?— askoren erantzuna: giza-baloreen lantzea, nortasuna bilatzea, askatasun eta justiziagintza, pertsonagintza, konpromisoa.

Nire iritziz —eta lehen esan bezala— erantzun hau ez da aski, erantzun hori bere horretan osoa dela uste bada behintzat. Fedearen mamia gehiago zehaztu eta mugatu beharra dago. Baina hala ere, uste dut horixe dela mementorik nagusia eta definitzaileena. Ekintza, hots, erresponsabilidadez eta askatasunez pertsonagintzaren alde mamitzen den ekintza askatzailea da giza-bizitzan memento aberatsena.

Marxek ongi esan zuen (beldur naiz Marx aipatzeaz, gizon honi fobia eta nazka neurrigabea dioten katoliko eta erromaniko zenbait lepotik etiketatxoa ezartzen hasiko bait zait): *Folosofok orainarte mundua interpretatzen ibili dira; mundua aldatzen has-teko ordua heldu da.*

Hori egia da, ez gizarteak eskatzen duen zerbait delako bakarrik, baita sikelogia aldetik begiraturik ere. Oso heziketa

aproposa hartu dugu gure mundualdi hau munduaren interpretazio polit bat ematen pasatzeko. Alegia, mundu hau nola den, zergatik, zertarako, eta abar. Baina gizarteak finkatuak dituen baloreak, ordenak, ohiturak eta mailak diren bezala uzteko kondiziotan beti.

Gauregun ongi xamar jabetuak gara gizonaren ekintzatasunaren balio definigarriaz. Hori dela-eta, praxis mementoak lehen mailan behar du, bai giza aldetik eta bai fede aldetik. Askatasungintzako praxia da fedearen benetakotasun ordua. Nik beste gizon horri zergatik, nola, noiz lagundu behar diodan *jakitea*, pertsonari dagokion eta pertsona osatzen duen zerbait da. Baina beste gizon horri *laguntzea* da egiatzko mementoa. Memento horretan askatzen dut bestea eta bestea askatze horretan askatzen dut nire burua.

2.—Interpretazio mementoa

Alde batetik:

Zorionekoak pbreak.

Zorionekoak justiziaren gose-egarri direnak.

Horietako bati egiten diozuena, neri egiten didazue.

Eta Kristoren jokabide osoa, bere *besteentzat izatea*. Bere bizitza besteengatik ematea. Eta abar.

Bestetik:

Elkarkidetzaz, elkarlana, pobre izatea, injustiziak salatzea, barkatzea, eta abar. Hitz batez, Ikastolan haur batek landu behar dituen giza balore jatorrak.

Eta lotura:

Balore hauek ebanjelioko pentsamolde eta Kristoren jokabidearekin bat datozen. Balore hauek, jokabide hau, laguntza hau, besteetatik arduratze hau, Kristoren ideologia eta jokabidearekin bat dator. Lotura hori ezartzea litzake bigarren mementoa, interpretazio mementoa.

Lotura edo interpretazio hau egiteko ez dago fede oso eta heldu beharrik, ez da Kristoren jainkotasunean edo trazendentzian sinetsi beharrik. Aski da ikustea Kristo horrek ideologia askatzaile bat ematen duela, bere bizitza besteen alde eman zuela, historian zehar eragin handia izan duela eta gaur ere baduela.

3.—Sistematizazio mementoa

Edo dotrina mementoa. Kristau fedearen egiak, Kristoren dotrina eta bizitzaren ikuspegia ematea izango litzake. Kristoren dotrina eta ekintza klasifikatzea, azaltzea eta interpretatzea.

Gaurko Kristau Ikasbideak hortik hasten dira. Lehen mailan memento hori ifintzen dute. Dotrina edo egia sistematizatu horiek emanaz hasten dira, gero, behar bada, bizitza mailara aplikazio-bidez jaisteko. Nire iritziz, oso bide okerra da eta haurren siko-logiaren kontra kontrakoa.

4.—Trazendentzi mementoa

Kristo ez da gizon soil bat. Haren ekintza ez da ekintza iraultzaile eta askatzaile soil bat. Haren bizitza eta ekintza ez dira oraingotasunaren menpe. Haren *nortasuna* ez da heriotzean bukatzen. Bere burua *betirako du libre*. Horretan datza Haren *nortasunaren osasuna*.

Gure aldetik, berriz, Haren borrokan eta heriotzean parte hartuz Haren nortasuna gureganatzen dugu eta, heritoza menperatuz, *geroaren jabe egiten*. Ekintzako memento latzean, esperantza honek ematen digu arnas. Trazendentzi memento hau oso da inportantea niretzat. Baina, batetik haurraren sikologia, eta bestetik trazendentzia hau ikustearen zailtasuna kontuan izanik, ez dugu presarik izan behar memento hau haurrari eta gazteari

agirian jartzeko. Ez dugu indarpetu behar, ez haurraren desarroi-
loa, ezta fedearen naturaleza.

5.—Ospaketa mementoa

Otoitza eta sakramenduak. Batez ere Eukaristi ekintza. Os-
paketa honek ez du sentidurik trazendentzi mementoa ikusi eta
onartu arte. Kristoren trazendentzian sinesten ez badut, otoitz
eta sakramenduen bidez Harekin harremanetan sartzea, zentzu
gabeko zerbait da.

Hemen ere, sakramendukeria batetan heziak izan gara. Siko-
logiaren eta fedearen pausoak batere errespetatu gabe, teilatutik
hasi dugu etxegintza. Giza heldutasun eta fede heldutasunaren
espresio bide eta indar bide izan behar zukeena, haurren jostailu
eta jendeen lobelar bilakatu da gehienetan. Izan ere, teilatutik
hasten den etxeak ez du inoiz taxurik izango.

6.—Ikastola eta Katekesiaren berezketa

Hauek honela direlarik, zer dagokio Ikastolari eta zer Ka-
tekesiari?

1.—Fedearen lehen mementoa, hots praxis mementoa, Ika-
stolak eman behar duen zerbait da. Kulturagintza, pertsonagintza,
askatasun eta justiziagintza, giza baloreak lantzea, gizon berriak
sortzea da Ikastolaren egitekoa. Praxis humanista hori fedearen
praxis mementoarekin identifikaturik gelditzen da. Memento hori
beharrezkoa du haurrak. *Ikastolari eta haurraren adinari dago-
kiona da.*

2.—Interpretazio mementoa Ikastolak, nahi eta nahi ez, eman
behar duenik ez dut ikusten. Kristorekin lotu beharrean beste
batekin lot daiteke praxis hori. Dena den, eta gaurko Euskal
Herri honetan guraso gehienek eta andereño gehientsuek interpre-

tazio hori onartzen dutelarik —eta denak interpretazio hori ematera behartu gabe— ez nuke gaizki ikusiko Ikastoletan. Kontuan izanik, gainera, praxisa indartzen eta sendotzen duen zerbait dela, eta ez muntadura artifizial bat bakarrik.

3.—Sistematizazio mementoari ez diot ikastolan sentidurik ikusten. Ez da, nire ustez, haurren adinari dagokion mementoa. 6-7-10-12 urtetan egia mordo sistematizatu bat haurraren buruan sartzea oso kaltegarri dela uste dut. Dena den, lehenago esan bezala, katekesiaren lana izango litzake bereziki.

4.—Trazendentzi mementoa ez da, berriz, ez haurraren adinari dagokiona eta ez Ikastolari dagokiona. Giza baloreetan eta konpromiso bidean heldutasun bat eskatzen du, alde batetik, eta *hautapenezko* zerbait da, bestetik. Uste dut ez dagoela esan beharrik, gizonak gizon izateko fededun izan beharrik ez duela. Memento honen mailan, fedea opzio bat da, hautatzen den zerbait, ez beharrezkoa.

5.—Ospaketa mementoa aurrekoarekin hain loturik dagoenez gero, hor esan denarekin aski dela uste dut.

Ondorenez:

Ez dugu esango, inolaz ere, Ikastolan erlijiorik edo federik eman behar ez denik, baizik eta, fedeak memento asko duela jakinik eta kontu emanik, memento horietarik Ikastolari eta haurraren adinari dagozkionak emango direla. Fedearen naturalezeta eta haurraren desarroiloa haintzat hartuz, hori dela uste dut zintzo jokatzeta.

III.—ELIZA ETA IKASTOLAK

Ihesbidea. Pobretasun falta. Hona bi akusazio gure arteko Elizaren kontra, Ikastolekin duen jokabidea dela-ta.

Alde batetik: 20 urtetako gazteari fede planteamendu berri eta sakon bat eskaintzea baino Ikastoletako hurrei dotrina ematea errazago da. Elizak ausardia osoa galdu du, imajinazio gabe gelditu da.

Bestetik: Elizak indartsu izan nahi du. Ez du aski Kristoren eta ebanjelioaren indarrarekin. Jabetza pribatuen egarria ase ezinik dabil.

Pondu hauetaz autokritika ausart eta serio bat egitea ez ote zaigu komeni? Horretara noa, eskematikoki bada ere.

I.—Eliza, askatasun bide?

Zein da Elizaren helburua? Batez ere eta hitz laburrez: pertsonaren kristau askatasuna anunziatu eta hori realizatzen saiatzea.

Elizak anunziatu behar duen pertsonaren askatasuna Kristorengan zentratua dago. Bego hori argi. Elizarentzat, Kristo gabe ez dago egiazko askatasuna lortzerik.

Baina pertsonaren askatasuna da. Ez arimarena. Eta ez gero-koa. Oraingoa eta betirakoa. Gizarte konkretuko pertsona konkretuarena.

Pertsona zirkunstantzia konkretu batetan bizi da beti. Eta ez dago zirkunstantzia neutralik. Zirkunstantzia guztiak pertsonagintzaren aldekoak ala kontrakoak dira. Zirkunstantzia hau kultura, politika, zientzia, ekonomia, etnia, familia, konsumoa eta abar dira. Errealidade horietaz arduratu behar du Elizak, askatu behar duen pertsona zirkunstantzia horietan bizi delako eta horie-

taz formatua nahiz deformatua. Horrela, pertsonagintzaren kontra doazen zirkunstantziak salatzen eta aldekoak mamitzen ahalegin-
du behar du.

Maila jeneral honetan irakurle guziak konforme samar izango dira. Gauzak konkretatzen hasten garenean izaten dira kontuak.

Zeintzuk ditu Elizak bere helburua betetzeko behar dituen indarrak edo bideak? Kristo eta bere hitza bakar bakarrik. Horrek behar luke Elizaren jabetza pribatu bakarra. Eliza pobrea, beste jabetzarik gabea.

Kristo eta bere ebanjelioa ahazturik beste bide eta indar mundutar batzuez baliatu delako Eliza, orain honela ikusten dugu gehienbat:

- a) Jende bataiatuak gehiena herri aberats eta kapitalistetan bizi da.
- b) Horrek esan nahi du, Elizak zapaltzaileekin harreman hertsia goak izan dituela zapalduekin baino.
- d) Ondorioz, bere helburu askatzailetik saihestua dagoela.

Henri Fesquet-ek, Erromako Sinodoari begira, (Le Monde, 28-9-71) honela zioen:

Comment, en effet, l'Eglise retrouverait-elle sa "fiabilité" si elle s'avérait incapable, d'une part, d'arrêter l'hémorragie de ses cadres et, d'autre part, de définir clairement ses responsabilités à l'égard d'un monde schizophrène dont les deux tiers sont victimes de l'âpreté des pays possédants pour la plupart composés, comme par hasard, de baptisés... Le glas de la "chrétienté" pourrait être inscrit dans l'histoire du capitalisme contemporain et dans l'enflure de la civilisation de consommation... De l'Eglise le monde attend non pas des paroles, mais des actes de justice, d'intelligence du monde moderne et un "supplément d'âme". La jeunesse souffre d'une absence de spiritualité authentique et

espère plus ou moins inconsciemment que le christianisme cessera de "confisquer" Jésus Christ.

Kristautasunak Kristo *konfiskatu* du. Beraz, Kristorengana eta bere ebanjeliora bihurtu behar du. Pobre izan beharra, hitz batez, ondoren ikusiko dugun pobretasunez.

2.—Eliza, mundu aparte bat?

Eliza pobrea. Elizak "bere mundua" sortzen duenean, mundua bigarren mailaratua gelditzen da. Elizak *bere* Herria, *bere* organizazioak, *bere* kultura, *bere* euskera, *bere* Ikastolak eta abar baditu, lehenik berea den hori zaindu nahiko du. Horrek horrela behar du, nahi eta nahi ez. Bazter ezineko lege psikologiko bat da lehenik eta batez ere nork bere burua maite izatea.

Orduan, erremedio bakarra hau da: Elizak bere bururik ez dezala izan. Elizak bere *intendentziarik* ez dezala sor. Erdi Haroko *cristiandad* delakoa zokora dezala beldur gabe.

Elizaren Aberririk, Elizaren kulturarik, Elizaren euskerarik ez dugu nahi. Ez da horretarako sortua.

Guziok dakigu Elizak garai batetan gerra santuak defenditzen zituela. Uste dut hori superatu dugula gure artean. Geroago —eta oraino ere— lur *santuak* ba omen ziren. Eta gurea batez ere. Lur santu bat, Jainkoak emana. Hau ere bagoaz superatuz. Orain, ikuspegi geografikoak ez du etorkizunik eta, ikuspegi kulturala doakigu nagusituz. Hori dela-ta, —eta munduko martxari eta modari jarraiki— orain kultura *santua* defenditzen hasia da Eliza. Eta gure kultura sakratuaren gordailu sakratuagoa euskera delarik, bere euskera sortu eta zabaltzeko gertu dago, bestena gordailu ez ezik galbide izango den beldurrez.

Gerra sakratuen ondoren lur sakratuak. Eta orain, kulturaren haroan, kultura sakratua, euskera sakratua. Beste jantzi batzuekin

Erdi Haroko *crisiandad* delakoa berriz ere. Eliza bere buruarekin, bere buru handiarekin. Eta, nahi eta nahi ez, mundu horretaz arduraturik eta "kanpoko" munduaz ahazturik. Jabetza pribatuen egarriz.

Elizaren egitekoa ez da *bere burua* salbatzea, mundua salbatzea baizik. Ez berak sortu duen mundua, herriak sortzen duen mundua baizik. Herriak —kredo batekoak nahiz bestekoak, nahiz kredorik gabeak— egiten duen askatasungintza bultzatu behar du, askatasungintza horri fede oinarriak eta fede motibazioak umilki eskainiz eta askatasungintzaren kontrako jokabideak salatuz.

Elizako ateetatik kanpo giza askatasungintzarik egiten ez denik ez dezala pentsa Elizak. Giza baloreak erro errotik berak sortu behar dituenik ez dezala pentsa. Horretantxe dago Erdi Haroko *crisiandad* delakoaren funtsa eta gaurko Euskal Herriko Elizaren tentazioa.

Nagusitzaren eta jabetzaren grina bortitzegi errotuak dituela uste dut gure Elizak. Ba ote da ahalmenik eta Jainko indarrik, nagusitza eta jabetza gabeko serbitzu-jokabide bat hartzeko?

Eliza pobrea bakarrik izan daiteke askatzaile. Pobre diruz, ethez, lege indarrez, organizazioz. Pobre mundu honetako indarrez. Aberats Jainko hitzez, Kristoaz, izpirituz.

Estados Pontificios direlakoak galdu zirenean, askok eta askok pentsatu zuen Elizarenak egin zuela. Gaur, berriz, uste dugu, galdu ez baziren egingo zuela Elizarenak.

Egun, askok uste du Elizak beharrezko duela duen organizazioa eta duen hainbat propietade. Segur naiz, oraino ikusiko dugula Eliza larru gorritan eta orduan izango dela libre eta libratzaile.

Indarrak ematen dizun babesaren ez da babes, babeskeria baizik. Elizak hartu behar duen bidea hau da: mundu honetako propietadeek ematen dioten indarra galdu, indargabe bilakatu,

esku hutsik, defentsarik gabe. Memento horretan hasiko da Eliza askatzen.

Babeskeriak bere esku dituen harmak hauek dira:

- a) Agintaritza.
- b) Jabetza.
- d) Kontrola.
- e) Epaia.

Eta konforme ez denari jipoia.

Bada gaurregun ideia nagusi bat, ebanjelioaren eta teologiaren barnetik beretik dariona eta egungo teologilari sakonenak lehen mailan ezartzen dutena. Eta zera da: munduko erdibiketa nagusia zapaltzaileen eta zapalduen artekoa dela.

Besterik entzun eta ikasiak gara. Fededun eta fedegabeen artean zen guretzat amildegirik handiena. Horregatik, fedea defenditzea lehenago zen zapaldua defenditzea baino, kredo esatea lehenago zapalduarekin bizitzea baino, elizkizuna lehenago justiziagintza baino.

Egun ere, *euskaldun fededun* mitologiaren erreinua lantzen ari diren mugimenduentzat zatiketa nagusia fededunen eta fedegabeen artekoa da. Eta mentalidade honek izugarrizko ondoren makurrak sortzen ditu. Orduan, erlijioaren eta fedearen aldeko kanpainak eta frentek sortzen dira. Erlijioa absolutizatua gelditzen da eta pertsona zeharo erlatibizatua. Orduan, Jainkoaren izenean, erlijioaren izenean, zapalduaren eta behartuaren alde lan egingo da, baina zapaltzailea eta honen sistema buru gainetik kentzeko bide efikazik inoiz hartu gabe. Hau da noski munduan, Elizari diru-elkarteak ezar dezaiokeen tranpa-biderik okerrenetakoa, baita gure artean ere.

Euskal Herriko Eliza ahalegin honetan ikusi nahi nuke: erdibiketa nagusi hauek argitzen eta ondoren praktikoak ateratzen. Ikastolaren inguruko egungo mila eztabaida eta borroka arinkeria huts dela laster ohartuko litzake, beharbada.